

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

यजमानो दीर्खा१ हन्तोंर्ग्राहणाश्चतुर्विंशतिश्च॥ 1 ॥

प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति स तपोऽतप्यत स
सर्पानसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स द्वितीयम-
तप्यत स वया१स्यसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स
तृतीयमतप्यत स एतं दीर्खितवादमपश्यत्तमवदत्ततो वै स
प्रजा असृजत यत्तपस्तप्त्वा दीर्खितवादं वदति प्रजा एव
तद्यजमानः [1]

सृजते यद्वै दीर्खितोऽमेध्यम्पश्यत्यपास्मादीर्खा क्रामति
नीलमस्य हरो व्येत्यबद्धम्मनो दरिद्रं चख्बुः सूर्यो ज्योतिषा१
श्रेष्ठो दीर्खे मा मा हासीरित्याह नास्मादीर्खापं क्रामति
नास्य नीलं न हरो व्येति यद्वै दीर्खितमभिवर्षति दिव्या
आपोऽशान्ता ओजो बलं दीर्खाम् [2]

तपोऽस्य निर्घन्त्युन्दतीर्बलं धत्तौजो धत्त बलं धत्त मा मे

दी॒र॒ख्वा॒म्मा तपो॒ निर्व॑धि॒ष्टेत्या॑है॒तदे॒व सर्व॑मा॒त्मन्ध॑त्ते ना॒स्यौजो॒
बलं॑ न दी॒र॒खां न तपो॒ निर्घ्न॑न्त्य॒ग्निर्वै दी॑रि॒ष्य॒तस्य॑ दे॒वता॒
सोऽस्मा॑दे॒तर॑हि॒ तिर॒ इ॒व य॑र॒हि या॑ति॒ तमी॑श्व॒रः र॒ख्याः॑ सि॒
हन्तोः॑ [3]

भ॒द्राद॒भि श्रे॒यः प्रे॒हि बृ॒हस्प॑तिः पु॒रए॒ता ते अ॒स्त्वित्या॑ह
ब्र॒ह्म वै दे॒वाना॑म्बृ॒हस्प॑तिस्तमे॒वान्वा॑र॒भते॒ स ए॒नः
सम्पा॑रय॒त्येद॑म॒गन्म दे॒वय॑ज॒नम्पृ॑थि॒व्या इत्या॑ह दे॒वय॑ज॒नः
ह्येष॑ पृ॒थि॒व्या आ॒गच्छ॑ति॒ यो य॑ज॒ते वि॒श्वे दे॒वा य॑द॒जुष॑न्त
पूर्व॑ इत्या॑ह वि॒श्वे ह्ये॑तदे॒वा जो॑षय॒न्ते य॒द्वा॒ह्म॒णा ऋ॑र॒त्सा॒माभ्या॑
य॒जुषा॑ सं॒तर॑न्त॒ इत्या॑हर॒त्सा॒माभ्या॑ ह्येष॑ य॒जुषा॑ सं॒तर॑ति॒
यो य॑ज॒ते रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॑षा म॒देमे॑त्या॒हाशि॑षमे॒वैता॑मा
शा॑स्ते॥ [4]

ए॒व ति॑ष्ठति॒ यो वा॑य॒व्यम॑स्य॒ ग्र॒हैका॑त्रविंश॒तिश्च॑॥2॥

ए॒ष ते॑ गा॒य॒त्रो भा॒ग इति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रू॒तादे॑ष ते॒ त्रैष्टु॑भो
जा॒गतो॑ भा॒ग इति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रू॒ताच्छ॑न्दो॒माना॑ः सा॒म्राज्यं॑
ग॒च्छेति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रू॒ताद्यो॑ वै सोमः॑ रा॒जा॒नः सा॒म्राज्यं॑
लो॒कं ग॑मयि॒त्वा क्री॑णाति॒ गच्छ॑ति॒ स्वाना॑ः सा॒म्राज्यं॑

छन्दांसि खलु वै सोमस्य राज्ञः साम्राज्यो लोकः
पुरस्तात्सोमस्य क्रयादेवमभि मंत्रयेत् साम्राज्यमेव [5]

एनं लोकं गमयित्वा क्रीणाति गच्छति स्वानां
साम्राज्यय्यौ वै तानूनप्रस्यं प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति
ब्रह्मवादिनो वदन्ति न प्राश्नन्ति न जुहुत्यथ क्व तानूनप्रम्प्रति
तिष्ठतीति प्रजापतौ मनसीति ब्रूयात्रिरव जिघ्रेत्प्रजापतौ
त्वा मनसि जुहोमीत्येषा वै तानूनप्रस्यं प्रतिष्ठा य एवं वेद
प्रत्येव तिष्ठति यः [6]

वा अध्वर्योः प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति यतो
मन्येतानभिक्रम्य होष्यामीति तत्तिष्ठन्ना श्रावयेदेषा
वा अध्वर्योः प्रतिष्ठा य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठति
यदभिक्रम्य जुहुयात्प्रतिष्ठायां इयात्तस्मात्समानत्र तिष्ठता
होतव्यम्प्रतिष्ठित्यै यो वा अध्वर्योः स्वं वेद स्ववानेव भवति
स्रुग्वा अस्य स्वं वायव्यमस्य [7]

स्वं चमसोऽस्य स्वं यद्वायव्यं वा चमसं वाऽनन्वारभ्याश्रावये
स्वादेव नैति यो वै सोममप्रतिष्ठाप्य स्तोत्रमुपाकरोत्यप्रतिष्ठितः
सोमो भवत्यप्रतिष्ठितः स्तोमोऽप्रतिष्ठितान्युक्थान्यप्रतिष्ठितो

यजमानोऽप्रतिष्ठितोऽध्वर्युर्वायव्यं वै सोमस्य प्रतिष्ठा
 चमसोऽस्य प्रतिष्ठा सोमः स्तोमस्य स्तोम उक्थानां ग्रहं
 वा गृहीत्वा चमसं वोन्नीय स्तोत्रमुपाकुर्यात्प्रत्येव सोमः
 स्थापयति प्रति स्तोमम्प्रत्युक्थानि प्रति यजमानस्तिष्ठति
 प्रत्यध्वर्युः॥ [8]

भूत्वा तत्पण्डितं शतिश्च॥3॥

यज्ञं वा एतत्सम्भरन्ति यत्सोमक्रयण्यै पदय्यंज्ञमुखं
 हविर्धाने यर्हि हविर्धाने प्राचीं प्रवर्तयेयुस्तरहि
 तेनाख्यमुपाध्याद्यज्ञमुख एव यज्ञमनु सं तनोति प्राश्नमग्निम्प्र
 हरन्त्युत्पत्नीमा नयन्त्यन्वनांसि प्र वर्तयन्त्यथ वा अस्यैष
 धिष्णिषो हीयते सोऽनु ध्यायति स ईश्वरो रुद्रो भूत्वा [9]

प्रजाम्पशून् यजमानस्य शमयितोर्यर्हि पशुमाप्रीतमुदञ्चं
 नयन्ति तरहि तस्य पशुश्रपणं हरेत्तेनैवैनम्भागिनं
 करोति यजमानो वा आहवनीयो यजमानं वा एतद्वि
 कर्षन्ते यदाहवनीयात्पशुश्रपणं हरन्ति स वैव
 स्यान्निर्मन्थ्यं वा कुर्याद्यजमानस्य सात्मत्वाय यदि
 पशोरवदानं नश्येदाज्यस्य प्रत्याख्यायमव द्येत्सैव ततः

प्रायश्चित्तिर्ये पशुं विमश्रीरन् यस्तान्कामयेतार्तिमाच्छेयुरिति
 कुविदङ्गेति नमोवृत्तिवत्यर्चाग्रीध्रे जुहुयान्नमोवृत्तिमेवेषां वृङ्गे
 ताजगार्तिमाच्छन्ति॥ [10]

ईशं प्रमुञ्चमाना यजन्त्व९ षोडश च॥4॥

प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा जाताश्च या इमाः। तस्मै प्रति
 प्र वैदय चिकित्वा९ अनु मन्यताम्। इमम्पशुम्पशुपते ते
 अद्य बध्नाम्यग्रे सुकृतस्य मध्ये। अनु मन्यस्व सुयजा
 यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यम्। प्रजानन्तः प्रति
 गृह्णन्ति पूर्वं प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम्। सुवर्गं याहि
 पृथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः। येषामीशे [11]

पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं
 यज्ञियम्भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु। ये
 बध्यमानमनु बध्यमाना अभ्यैख्यन्त मनसा चख्णुषा
 च। अग्निस्ता९ अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया
 संविदानः। य आरण्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो
 बहुधैकरूपाः। वायुस्ता९ अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः
 प्रजया संविदानः। प्रमुञ्चमानाः [12]

भुव॑नस्य॒ रेतो॑ गा॒तुं ध॑त्त॒ यज॑मानाय देवाः। उ॒पाकृ॑तः
 शश॑मा॒नं यद॑स्था॒ङ्गीव॑ दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पाथः। नाना॑ प्रा॒णो
 यज॑मानस्य प॒शुना॑ य॒ज्ञो दे॒वेभिः॑ स॒ह दे॒व्याना॑ः। जी॒वं
 दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पाथः स॒त्याः स॑न्तु॒ यज॑मानस्य॒ कामाः॑।
 यत्प॒शुर्मा॒युम॑कृ॒तोरो॑ वा प॒द्भिर्ग्रा॑हते। अ॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दे॒नसो॑
 विश्वा॑न्मु॒ञ्चत्व॑ ह॒सः। श॒र्मितार॑ उ॒पेत॑न॒ यज्ञ॑म् [13]

दे॒वेभि॑रि॒न्वित॑म्। पाशा॑त्प॒शुम्प्र॑ मु॒ञ्चत॑ ब॒न्धाद्य॑ज्ञप॑तिम्परि॑।
 अदि॑तिः पाश॑म्प्र मु॒मोक्ते॑तं नमः प॒शुभ्यः॑ पशु॑पतये करोमि।
 अ॒रा॒ती॒यन्त॑म॒धरं॑ कृ॒णोमि॑ यं द्वि॒ष्मस्तस्मि॑न्प्रति॑ मु॒ञ्चामि॑
 पाश॑म्। त्वामु॒ ते द॑धिरे ह॒व्यवा॑हः श्रु॑तं कृ॒तारि॑मु॒त य॒ज्ञियं॑
 च। अ॒ग्ने सद॑र॒ख्यः स॑त॒नुर॑हि भू॒त्वाऽथ॑ ह॒व्या जा॑तवेदो
 जुष॑स्व। जा॑तवेदो व॒पया॑ गच्छ॒ देवान्त्व॑ ह॒ि होता॑ प्रथ॒मो
 ब॒भूथ॑। घृ॒तेन॑ त्वं त॒नुवो॑ वर्धयस्व॒ स्वाहा॑कृतः ह॒विर॑दन्तु
 दे॒वाः। स्वाहा॑ दे॒वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑॥ [14]

व्यावृ॑त्या अ॒भितो॑ व॒पा पञ्च॑ च॥5॥

प्रा॒जा॒प॒त्या वै प॒शव॑स्तेषा॑ रु॒द्रोऽधि॑पतिर्यदे॒ताभ्या॑मुपाक॒रोति॑
 ताभ्या॑मे॒वैन॑म्प्रतिप्रो॒च्या ल॑भत आ॒त्मनो॑ऽना॒व्रस्का॑य॒

द्वाभ्यामुपाकरोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या उपाकृत्य पञ्च
जुहोति पाङ्क्तः पशवः पशूनेवाव रुद्धे मृत्यवे वा एष नीयते
यत्पशुस्तं यदन्वारभेत प्रमायुको यजमानः स्यान्नाना प्राणो
यजमानस्य पशुनेत्याह व्यावृत्त्यै [15]

यत्पशुर्मायुमकृतेति जुहोति शान्त्यै शमितार उपेतनेत्याह
यथायजुरेवैतद्वपायां वा आह्नियमाणायामग्नेर्मधोऽपं क्रामति
त्वामु ते दधिरे हव्यवाहमिति वपामभि जुहोत्यग्नेरेव
मेधमव रुद्धेऽथो शृतत्वाय पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा अन्ये
देवा उपरिष्ठात्स्वाहाकृतयोऽन्ये स्वाहा देवेभ्यो देवेभ्यः
स्वाहेत्यभितो वपां जुहोति तानेवोभयान्प्रीणाति॥ [16]

अन्तरिक्षेण बृहती त्रयस्त्रिंशच्च॥6॥

यो वा अयथादेवतं यज्ञमुपचरत्या देवताभ्यो
वृश्च्यते पापीयान्भवति यो यथादेवतं न देवताभ्य
आ वृश्च्यते वसीयान्भवत्याग्नेय्यर्चाग्रीध्रमभि मृशेद्वैष्णव्या
हविर्धानमाग्नेय्या स्रुचो वायव्यया वायव्यान्यैन्द्रिया सदा
यथादेवतमेव यज्ञमुप चरति न देवताभ्य आ वृश्च्यते
वसीयान्भवति युनज्मि ते पृथिवीं ज्योतिषा सह युनज्मि
वायुमन्तरिक्षेण [17]

ते सह युनज्मि वाचं सह सूर्येण ते युनज्मि
 तिस्रो विपृचः सूर्यस्य ते। अग्निर्देवता गायत्री छन्द
 उपांशोः पात्रमसि सोमो देवता त्रिष्टुप्छन्दोऽन्तर्यामस्य
 पात्रमसीन्द्रो देवता जगती छन्द इन्द्रवायुवोः पात्रमसि
 बृहस्पतिर्देवताऽनुष्टुप्छन्दो मित्रावरुणयोः पात्रमस्यश्विनौ
 देवता पङ्क्तिश्छन्दोऽश्विनोः पात्रमसि सूर्यो देवता बृहती
 [18]

छन्दः शुक्रस्य पात्रमसि चन्द्रमा देवता सतोबृहती छन्दो
 मन्थिनः पात्रमसि विश्वे देवा देवतोष्णिहा छन्द आग्रयणस्य
 पात्रमसीन्द्रो देवता ककुच्छन्द उक्थानाम्पात्रमसि पृथिवी
 देवता विराट्छन्दो ध्रुवस्य पात्रमसि॥ [19]

प्राणापानयोर्भूतबुद्धेऽष्टाविंशतिश्च॥ 7॥

इष्टर्गो वा अध्वर्युर्यजमानस्येष्टर्गः खलु वै पूर्वोऽर्घुः
 र्षीयत आसन्यान्मा मन्त्रात्पाहि कस्योश्चिदभिर्शस्त्या
 इति पुरा प्रातरनुवाकाञ्जुहुयादात्मन एव तदध्वर्युः
 पुरस्ताच्छर्म नह्यतेऽनात्यै संवेशाय त्वोपवेशाय त्वा
 गायत्रियास्त्रिष्टुभो जगत्या अभिभूत्यै स्वाहा प्राणापानौ

मृत्योर्मा पातम्प्राणापानौ मा मां हासिष्टं देवतासु वा एते
प्राणापानयोः [20]

व्यायच्छन्ते येषां सोमः समृच्छते संवेशाय त्वोपवेशाय
त्वेत्याह छन्दांसि वै संवेश उपवेशश्छन्दाभिरेवास्य
छन्दांसि वृद्धे प्रेतिवन्त्याज्यानि भवन्त्यभिजित्यै
मरुत्वन्तीः प्रतिपदो विजित्या उभे बृहद्रथन्तरे भवत इयं
वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेवैनमन्तरैत्यद्य वाव रथन्तरः
श्वो बृहदद्याश्वादेवैनमन्तरैति भूतम् [21]

वाव रथन्तरम्भविष्यद्बृहद्भूताच्चैवैनम्भविष्यतश्चान्तरैति
परिमितं वाव रथन्तरमपरिमितम्बृहत्परिमिताच्चैवैनमपरि-
मिताच्चान्तरैति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनास्पर्धेतां
स एतज्जमदग्निर्विहव्यमपश्यत्तेन वै स वसिष्ठस्येन्द्रियं
वीर्यमवृद्धं यद्विहव्यं शस्यत इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो
भ्रातृव्यस्य वृद्धे यस्य भूयांसो यज्ञक्रतव इत्याहुः स देवता
वृद्ध इति यद्यग्निष्टोमः सोमः पुरस्तात्स्यादुक्थ्यं कुर्वीत
यद्युक्थ्यः स्यादतिरात्रं कुर्वीत यज्ञक्रतुभिरेवास्य देवता वृद्धे
वसूयान्भवति॥ [22]

तर्पयत माऽभिषूयमाणस्य यश्च दशं च॥८॥

नि॒ग्राभ्याः॑ स्थ दे॒वश्रु॒त आयु॑र्मे तर्पयत प्रा॒णम्मे॑
तर्पयतापा॒नम्मे॑ तर्पयत व्या॒नम्मे॑ तर्पयत च॒खुर्मे॑ तर्पयत
श्रो॒त्रंमे॑ तर्पयत म॒नो मे॑ तर्पयत वा॒चंमे॑ तर्पयतात्मा॒नंमे॑
तर्पयताङ्गा॒नि मे॑ तर्पयत प्र॒जाम्मे॑ तर्पयत प॒शून्मे॑ तर्पयत
गृ॒हान्मे॑ तर्पयत गु॒णान्मे॑ तर्पयत स॒र्वग॑णम्मा तर्पयत त॒र्पय॑त
मा [23]

गु॒णा मे॒ मा वि तृ॑ष॒न्नोष॑धयो वै सोम॑स्य वि॒शो वि॒शः
खलु॑ वै रा॒ज्ञः प्र॒दातो॑रीश्व॒रा ऐ॒न्द्रः सोमो॑ऽवी॒वृधं॑ वो म॒नसा॑
सुजा॑ता ऋ॒तप्र॑जाता भ॒ग इ॒द्वः स्या॑म। इ॒न्द्रेण॑ दे॒वीर्वी॑रुधः
संवि॑दा॒ना अ॒नु म॒न्यन्ता॑ः स॒वना॑य सोम॒मित्या॑हौष॒धीभ्य॑
ए॒वैन॑ः स्वा॒यै वि॒शः स्वा॒यै दे॒वता॑यै नि॒र्या॑च्या॒भि षु॑णोति
यो वै सोम॑स्याभिषूयमाणस्य [24]

प्र॒थमो॑ऽशुः स्क॒न्दति॑ स ई॒श्वर इ॑न्द्रि॒यं वी॒र्य॑म्प्र॒जाम्प॒शून्
यज॑मानस्य नि॒रह॑न्तो॒स्तम॑भि म॒न्त्रये॑ता मा॒स्कान्त्स॒ह प्र॒जया॑
स॒ह रा॒यस्पोष॑णेन्द्रि॒यम्मे॑ वी॒र्य॑म्मा निर्व॒धीरि॒त्याशि॑षंमे॒वैता॑मा
शा॑स्त इन्द्रि॒यस्य॑ वी॒र्य॑स्य प्र॒जायै॑ प॒शूना॑मनिर्घा॒ताय॑

द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः।
तृतीयं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः॥

[25]

दधात्वायतनवतीर्या उपजीवनीर्या भवति तेऽदुर्वै यत्रैतमेकादश च॥9॥

यो वै देवान्देवयशसेनार्पयति मनुष्यान्मनुष्ययशसेनं
देवयशस्यैव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येषु
यान्प्राचीनमाग्रयणाद्गृहीयात्तानुपांशु गृहीयाद्यानूर्ध्वांस्त
देवानेव तद्देवयशसेनार्पयति मनुष्यान्मनुष्ययशसेनं
देवयशस्यैव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येष्वग्निः
प्रातःसवने पात्वस्मान् वैश्वानरो महिना विश्वशम्भूः। स नः
पावको द्रविणं दधातु [26]

आयुष्मन्तः सहभरुखाः स्याम। विश्वे देवा मरुत इन्द्रो
अस्मानस्मिद्धितीये सवने न जह्युः। आयुष्मन्तः प्रियमेषां
वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम। इदं तृतीयं सवनं
कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त। ते सौधन्वनाः सुवरानशानाः
स्विष्टिं नो अभि वसीयो नयन्तु। आयतनवतीर्वा अन्या
आहुतयो हूयन्तेऽनायतना अन्या या आघारवतीस्ता

आयतनवतीर्याः [27]

सौम्यास्ता अनायतना ऐन्द्रवायवमादायाधारमा
घारयेदध्वरो यज्ञोऽयमस्तु देवा ओषधीभ्यः पशवे नो जनाय
विश्वस्मै भूतायाध्वरोऽसि स पिन्वस्व घृतवद्देव सोमेति
सौम्या एव तदाहुतीरायतनवतीः करोत्यायतनवान्भवति
य एवं वेदाथो द्यावापृथिवी एव घृतेन व्युनक्ति ते व्युत्ते
उपजीवनीये भवत उपजीवनीयो भवति [28]

य एवं वेदैष ते रुद्र भागो यं निरयाचथास्तं जुषस्व
विदेगौपत्यं रायस्पोषं सुवीर्यं संवत्सरीणां स्वस्तिम्।
मनुः पुत्रेभ्यो दायं व्यभजत्स नाभानेदिष्ठम्ब्रह्मचर्यं वसन्तं
निरभजत्स आगच्छत्सोऽब्रवीत्कृथा मा निरभागिति न त्वा
निरभाख्यमित्यब्रवीदङ्गिरस इमे सत्तमांसते ते [29]

सुवर्गं लोकं न प्र जानन्ति तेभ्य इदम्ब्राह्मणम्ब्रूहि
ते सुवर्गं लोकय्यन्तो य एषाम्पशवस्तांस्ते दास्यन्तीति
तदेभ्योऽब्रवीत्ते सुवर्गं लोकय्यन्तो य एषाम्पशव
आसन्तानस्मा अददुस्तम्पशुभिश्चरन्तं यज्ञवास्तौ रुद्र
आगच्छत्सोऽब्रवीन्मम वा इमे पशव इत्यदुर्वे [30]

मह्यमिमानित्यब्रवीन्न वै तस्य त ईशत इत्यब्रवीद्यद्यज्ञवास्तौ
 हीयते मम वै तदिति तस्माद्यज्ञवास्तु नाभ्यवेत्य९
 सोऽब्रवीद्यज्ञे मा भुजाथ ते पशून्नाभि मंस्य इति
 तस्मा एतम्मन्थिनः सः स्रावमजुहोत्ततो वै तस्य रुद्रः
 पशून्नाभ्यमन्यत यत्रैतमेवं विद्वान्मन्थिनः सः स्रावं जुहोति
 न तत्र रुद्रः पशून्नाभि मन्यते॥ [31]

परिवापात्प्रजां मयि दहते चतुर्दश च॥10॥

जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्पतये देवि वाक्।
 यद्वाचो मधुमत्तस्मिन्मा धाः स्वाहा सरस्वत्यै। ऋचा
 स्तोम९ समर्धय गायत्रेण रथंतरम्। बृहद्वायत्रवर्तनि। यस्ते
 द्रप्सः स्कन्दति यस्ते अ९ शुर्बाहुच्युतो धिषणयोरुपस्थात्।
 अध्वर्योर्वा परि यस्ते पवित्राथ्स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि।
 यो द्रप्सो अ९ शुः पतितः पृथिव्याम्परिवापात् [32]

पुरोडाशात्करम्भात्। धानासोमान्मन्थिन इन्द्र
 शुक्राथ्स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि। यस्ते द्रप्सो
 मधुमा९ इन्द्रियावान्स्वाहाकृतः पुनरप्येति देवान्। दिवः
 पृथिव्याः पर्यन्तरिख्याथ्स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि।

अध्वर्युर्वा ऋत्विजाम्प्रथमो युज्यते तेन स्तोमो योक्तव्यं
इत्याहुर्वागंग्रेगा अग्रं एत्वृजुगा देवेभ्यो यशो मयि दधती
प्राणान्पशुषु प्रजाम्मयि [33]

च यजमाने चेत्याहु वाचमेव तद्यज्ञमुखे युनक्ति वास्तु वा
एतद्यज्ञस्य क्रियते यद्गृहान्गृहीत्वा बहिष्पवमानः सर्पन्ति
परांश्चो हि यन्ति परांचीभिः स्तुवते वैष्णव्यर्चा पुनरेत्योप
तिष्ठते यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवाकर्विष्णो त्वं नो अन्तमः
शर्म यच्छ सहन्त्य। प्र ते धारा मधुश्चुत उथ्सं दुहते
अख्षितमित्याहु यदेवास्य शयानस्योपशुष्यति तदेवास्यैतेना
प्याययति॥ [34]

वीर इषः हव्यमुपसो मरुतश्च वृष्टिं भगस्य द्वादश च॥11॥

अग्निना रयिमश्रवत्पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम्॥
गोमाः अग्नेऽविमाः अश्वी यज्ञो नृवथ्संखा सदमिदं प्रमृष्यः।
इडावाः एषो असुर प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्॥
आ प्यायस्व सं ते॥ इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये।
अस्माकमस्तु केवलः॥ तन्नस्तुरीपमर्धं पोषयितु देवं त्वष्टर्वि
रराणः स्यस्व। यतो वीरः [35]

कर्मण्यः सुदख्यो युक्तग्रावा जायते देवकामः।
 शिवस्त्वष्टरिहा गहि विभुः पोष उत त्मना। यज्ञेयंज्ञे न
 उदेव। पिशंगरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते
 देवकामः। प्रजां त्वष्टा वि ष्यतु नाभिमस्मे अथा
 देवानामप्येतु पाथः। प्र णो देव्या नो दिवः। पीपिवा९स९
 सरस्वतः स्तनं यो विश्वदर्शतः। धुख्मीमहि प्रजामिषम्॥

[36]

ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्रुतः। तेषां
 ते सुम्नमीमहे। यस्य व्रतम्पशवो यन्ति सर्वे यस्य
 व्रतमुपतिष्ठन्त आपः। यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निर्विष्टस्त९
 सरस्वन्तमवसे हुवेम। दिव्य९ सुपर्णं वयसम्बृहन्तमपां
 गर्भं वृषभमोषधीनाम्। अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तं त९
 सरस्वन्तमवसे हुवेम। सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि
 स्वसा। जुषस्व हव्यम् [37]

आहुतम्प्रजां देवि दिदिद्धि नः। या सुपाणिः स्वङ्गुरिः
 सुषूमा बहुसूवरी। तस्यै विश्पत्त्रियै हविः सिनीवाल्त्यै
 जुहोतन। इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरः। असितवर्णा हरयः

सुप॒र्णा मि॒हो वसा॑ना॒ दिव॑मुत्प॑तन्ति। त आऽव॑वृ॒त्रन्त्स॑द॒नानि॑
 कृ॒त्वादित्पृ॑थि॒वी घृ॒तैर्व्यु॑द्यते। हिर॑ण्य॒केशो रज॑सो
 विसा॑रेऽहि॒र्धुनि॒र्वात॑ इव॒ धर्जी॑मान्। शुचि॑भ्रा॒जा उ॒षसः॑
 [38]

नवे॑दा॒ यश॑स्वती॒रप॒स्युवो॒ न स॒त्याः। आ ते॑ सुप॒र्णा
 अ॑मिनन्त॒ एवैः॑ कृ॒ष्णो नो॑नाव वृष॒भो यदी॑दम्। शि॒वाभि॑र्न
 स्मय॑मानाभि॒रागा॑त्पत॑न्ति॒ मिहः॑ स्त॒नय॑न्त्य॒भ्रा। वा॒श्रेव॑
 वि॒द्युन्मि॑माति व॒त्सं न मा॒ता सि॑पक्ति। यदे॑षां वृ॒ष्टिर॑स॒र्जि।
 पर्व॑तश्चिन्महि॑ वृ॒द्धो बि॑भाय दि॒वश्चि॒त्सानु॑ रेजत स्व॒ने वः॑।
 यत्क्रीड॑थ मरुतः [39]

ऋ॒ष्टि॒मन्त॒ आप॑ इव स॒ध्रिय॑श्चो धव॒ध्वे। अ॒भि क्र॑न्द स्त॒नय॑
 गर्भ॑मा धा॑ उद॒न्वता॒ परि॑ दीया॒ रथे॑न। दृति॑ सु॒ कर्ष॑ वि॒षितं॑
 न्य॑श्च सु॒मा भ॑वन्तू॒द्वता॑ निपा॒दाः। त्वं त्या॑ चिद॒च्युता॑ग्ने प॒शुर्न
 यव॑से। धामा॑ ह॒ यत्ते॑ अजर॒ वना॑ वृ॒श्चन्ति॑ शि॒क्कसः॑। अ॒ग्ने
 भूरी॑णि॒ तव॑ जातवेदो॒ देव॑ स्वधावोऽमृ॑तस्य॒ धाम॑। याश्च [40]

मा॒या मा॒यिना॑ विश्वमिन्व॒ त्वे पूर्वीः॑ सं॒दधुः॑ पृ॒ष्ठब॒न्धो।
 दि॒वो नो॑ वृ॒ष्टिम्म॑रुतो ररीध्व॒म्प्र पि॑न्वत॒ वृष्णो॑ अश्व॑स्य॒

धाराः। अ॒र्वाङ्ङितेन॑ स्तनयि॒त्नुतेह्य॑पो नि॒षिञ्चन्न॑सुरः पि॒ता नः।
 पि॒न्वन्त्य॑पो म॒रुतः सु॒दान॑वः पयो॑ घृ॒तव॑द्वि॒दथै॑ष्वाभुवः। अत्यं
 न मि॒हे वि न॑यन्ति वा॒जिन॑मु॒त्सं दु॑हन्ति स्त॒नय॑न्त॒मखि॑तम्।
 उ॒द्प्रुतो॑ मरु॒तस्ता॑ꣳ इ॒यर्त॑ वृ॒ष्टिम् [41]

ये वि॒श्वे म॒रुतो॑ जु॒नन्ति॑। क्रोशा॑ति॒ गर्दा॑ क॒न्येव॑ तु॒न्ना पे॑रुं
 तु॒ञ्जाना॑ पत्ये॒व जा॒या। घृ॒तेन॑ द्यावा॑पृथि॒वी मधु॑ना॒ समु॑ख्य॒त
 पय॑स्वतीः कृ॒णु॒ताप॑ ओष॑धीः। ऊ॒र्जं च॑ तत्र॑ सु॒मतिं॑ च॑
 पि॒न्वथ॑ यत्रा॑ नरो मरु॒तः सिञ्च॑था॒ मधु॑। उ॒दु त्यश्चि॑त्रम्।
 औ॒र्वभृ॑गुव॒च्छुचि॑मप्र॒वान॑वदा हु॒वे। अ॒ग्निꣳ सं॑मु॒द्रवा॑ससम्।
 आ सु॒वꣳ सं॑वि॒तुर्य॑था॒ भग॑स्येव भु॒जिꣳ हु॒वे। अ॒ग्निꣳ
 सं॑मु॒द्रवा॑ससम्। हु॒वे वा॑त॒स्वनं॑ क॒विम्प॑र्जन्य॒क्रन्द्यꣳ सहः॑।
 अ॒ग्निꣳ सं॑मु॒द्रवा॑ससम्॥ [42]

यो वै प॒र्वमा॑नान्ना॒ग्नीणि॑ परि॒भूः स्फ्य॑स्व॒स्तिर्भ॑खेहि॒ मही॑नां पयो॑ऽसि दे॒वं स॑वितरे॒ततै॑ श्ये॒नाय॑ यद्वै हो॒तोप॑यामृ॒गही॑तोऽसि
 वा॒ख्य॑स॒त्प्र सो अ॑ग्न॒ एका॑दश॥11॥ यो वै स्फ्यः स्व॒स्तिः स्व॑धाये॒ नमः॑ प्र मुंश्च॒ तिष्ठ॑तीव॒ पद॑त्वारिꣳशत्॥46॥ यो
 वै प॒र्वमा॑नानां वि॒ क्रम॑स्व॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>